Litteratur.

Populär entomologisk litteratur.

JEAN ANKER: Insekternas Forvandling og nogle af de Livsforhold, der staar i Forbindelse dermed. En almenfattelig Skildring af Insekternes Livshistorie. — 125 sidor, 15 textfigurer. MARTIN's Forlag, København & Kristiania 1918. Pris 50 öre.

KAI L. HENRIKSEN: Insekterne og vore Sygdomme. — 223 sidor, 81 textfigurer. MARTIN's Forlag, København & Kristiania 1919. Pris 2 kronor.

Att såväl vetenskaplig som rent praktisk entomologi sedan länge intagit en framskjuten ställning i Danmark, är åtminstone bekant för entomologen av facket. Namn sådana som O. F. MÜLLER, J. C. SCHIØDTE, F. V. A. MEINERT, W. BERGSØE, S. A. LØVENDAL, W. SØRENSEN — för att nämna några av de äldre — ha en god klang, och i nutiden äger Danmark en hel stab av entomologer, vilka oförtrutet arbeta på skilda fält av det vidsträckta området samt nästan samtliga företrädesvis ägna den inhemska faunan sitt intresse — något, som tyvärr ej kan sägas om huvudmassan av svenska zoologer, vilka ej kunna beskyllas vara överdrivet patriotiskt sinnade. Den även i Sverige varmt uppskattade »Danmarks Fauna», varav hittills utkomna entomologiska delar förut anmälts i denna tidskrift, är ett vältaligt vittnesbörd om danskarnas kärlek till det egna landets djurvärld. Varken till detta verk eller ännu mindre till de utmärkta biologiska arbetena »Insektlivet i ferske Vande» av C. WESENBERG-LUND och »Fra Mark og Skov» av W. BERGSØE och C. WESENBERG-LUND äga vi någon motsvarighet på svenska.

1918 påbörjade MARTIN's förlag att utgiva ett populärvetenskapligt bibliotek. Då de båda hittills däri utkomna entomologiska häftena knappt torde vara allmänt kända i Sverige, synes det vara lämpligt att här med ett par ord lämna anvisning på desamma. De äro synnerligen läsvärda och för våra förhållanden enastående billiga[1], och det är en odelad glädje att härmed rikta uppmärksamheten på dem.

ANKER's skrift inledes med en kortfattad historik över hur man i äldre tider tänkte sig insekternas ontogenetiska utveckling. Härefter lämnas exempel på insektsmetamorfosens huvudtyper. I stället för de gamla antikverade benämningarna »fullständig» och »ofullständig» förvandling användas här de fullt modärna beteckningarna epimorfi, hemi- och holometaboli. Framställningen skulle visserligen här ha kunnat vara åtskilligt utförligare, i det att en del intressantare mellanformer, som i en allmän redogörelse som den ifrågavarande helt visst hade försvarat sin plats, fått

[1] Det populärvetenskapliga biblioteket motsvarar närmast, både vad pris och utstyrsel beträffar, den hos oss av Tidens förlag utgivna serien »Modärnt vetande», vari likväl hittills intet entomologiskt arbete sett dagen. Den nyligen utkomna »Evolution» borde visserligen även kunna anbefallas åt entomologer och innehåller även ett och annat, som kan vara värt att taga vara på. På det hela taget är den dock dåligt och vilseledande skriven — och dåligt översatt — samt är ej lämplig att sätta i händerna på den icke förut genom läsning av mera kritisk litteratur i utvecklingsfrågor något bevandrade.

en väl knapphändig behandling och knappast vidröras, men den är synnerligen klar och tydlig. I ett följande kapitel redogöres för utvecklingens allmänna förlopp, organens bildning samt egendomligheter i organisationen hos olika larver och puppor, anpassningar, livslängd etc. Kapitlet därefter sysselsätter sig närmare med utvecklingsstadierna hos de särskilda ordningarna och bjuder på åtskilligt av intresse. Slutkapitlet redogör i korthet för vår nuvarande uppfattning om metamorfosens uppkomst, hur förvandlingen får tänkas ha blivit en följd av organismens anpassning genom larvala organ till olika levnadssätt under ontogenetiskt skilda perioder av dess liv och hur alla fakta — ej minst de paläontologiska — tala för, att epimorfien är det ursprungliga tillståndet, varom också alla entomologer äro ense, medan däremot rörande flera viktiga detaljer i insekternas utveckling skilda meningar ännu stå mot varandra.

Det är ett nöje att rekommendera det lilla arbetet. Skulle någon anmärkning mot detsamma riktas, borde denna i första hand röra illustrationsmaterialet, som är för knapphändigt och delvis av rent underhaltig beskaffenhet.

Rörande HENRIKSEN's bok, som till omfånget betydligt överträffar den förra, kunna här blott några antydningar om det synnerligen rikhaltiga innehållet lämnas. Så gott först som sist må sägas, att den är betydligt utförligare och rikare på upplysningar än det av TRÄGÅRDH till vårt språk överflyttade och av honom bearbetade arbetet: R. W. DOANE, Insekter och sjukdomar, vilket utkom 1912. Den, som tilläventyrs äger denna senare bok, bör på intet vis betrakta det som överflödigt att taga kännedom om HENRIKSEN's. En blick på innehållsförteckningen torde lättast giva en föreställning om det stoff, arbetet behandlar.

I. Om tillfälligt på människan förekommande insekter. II. Brännande, stickande och blodsugande insekter. III. Om blodsugning och snyltning hos insekterna. IV. Insekternas betydelse som sjukdomsalstrare. V. Historik över vår kännedom om dylika insekter. VI. Loppor (pest). VII. Vägglöss (Kala-Azar). VIII. Rovskinnbaggar (CHAGA's sjukdom). IX. Löss (fläcktyfus, återfallsfeber, skyttegravs-, Wolynisk eller femdagarsfeber). X. Tvåvingar. 1. Fjärilsmygg (Papatacifeber, Verruga, orientaliska bölder). 2. Stickmygg (Malaria, gul feber, filarios, elefantiasis). 3. Fjädermygg (Uta). 4. Knott (mjältbrand, Pellagra). 5. Bromsar (filarios, mjältbrand, WEIL'ska sjukan). 6. Flugor. a. Tsetseflugor (sovsjuka, sydafrikansk sovsjuka). b. Stickflugan (barnförlamning). c. Husflugor (Myiasis externa och interna, tyfus, kolerin, kolera, dysenteri, lungtuberkulos, difteri, mjältbrand, Yaws, egyptisk ögonsjuka, ögoninflammation, spetälska). 7. Styng (huvudsakligen sjukdomsalstrande hos husdjuren).

Översikten giver blott en ytlig föreställning om det rika innehållet. Svårare och mera kända sjukdomar, särskilt vissa tropiska, äro synnerligen förtjänstfullt behandlade, och framställningen ledsagas i vissa fall av instruktiva kartskisser över utbredningen. På det hela taget är illustrationsmaterialet tillfredsställande, stundom utmärkt. Huvudvikten ligger emellertid på texten, vilken vittnar ej endast om stor sakkunskap och ospard möda samt innehåller en oerhörd mängd detaljer, utan även om författarens stora förmåga att skriva populärt och fånga läsarens intresse på arbetets alla 223 sidor, från den första till den sista. Sällan finner man en dylik rikedom på fakta, framlagda för en större publik i så tilltalande form, som här skett.

Av ALB. TULLGREN's och EINAR WAHLGREN's arbete *Svenska insekter* föreligger sedan några månader tillbaka andra häftet, i huvudsak omfattande skalbaggarna samt en del av fjärilarna. Det intressanta häftet skall senare utförligare anmälas, då arbetet vid årets slut i och med tredje häftets utgivande kommer att föreligga avslutat. *O. L.*
